

ז' שבט, תשע"ג, 18.1.2013

גיליון מס' 343

פרשת בא

משמעויות גלויות וסמויות בפרשה

מאת מרדכי (מורדי) שבט, קיבוץ ראש צורים

בתחילת פירושו בספר בראשית מביא רש"י את דברי רבי יצחק המפורסמים מהמדרש :
"לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מ'החודש הזה לכם', (שמות יב,ב) שהיא המצווה הראשונה שנצטוו ישראל. ומה טעם פתח ב'בראשית'? משום 'כוח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גויים' (תהילים קיא,ו), שאם יאמרו אומות העולם לישראל 'ליסטים אתם, שכבשתם ארצות שבעה גויים' הם אומרים להם 'כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר יישר בעיניו. ברצונו נתנה להם, וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו."

מקושייתו של רבי יצחק, מובן שהתורה היא ספר מצוות המיוחד לישראל. מתוך תשובתו אנו למדים שיש מטרה נוספת לתורה, ובמיוחד לכל סיפורי הבריאה – גילוי האינטראקציה בין ישראל לבין אומות העולם. לכן התחילה התורה בסיפורי בראשית ולא במצווה הראשונה.

מתוך דברים אלו אנו מגיעים לפרשה המיוחדת, פרשת בא. הפרשה היא שלב מעבר בין סיפורי התורה, שהם כמעט נטולי מצוות ולכן רלוונטיים לכל באי עולם, לבין ספר חוקים ומשפטים, שהוא מיוחד לבני ישראל. בפרשת בא, יש לא פחות מעשרים מצוות, הקשורות ברובן לקרבן פסח. מפרשה זו ואילך אין כמעט סיפורים בתורה.

פרשת "החודש הזה לכם" ומצוותיה (28 פסוקים) מופיעות בתווך, בין סיפורי מכת בכורות שלפניהן ואחריהן. האם יש לכך משמעות?

מכת בכורות מסכמת את שלושת מכות האחרונות (שכולן נמצאות בפרשת בא), מכות שהביטוי המובהק שלהן הוא החושך:

1. ארבה – "ויכס את עין כל הארץ ותחשך הארץ..." (שמות י, טו)

2. חושך – "ויט משה את ידו על השמים ויהי חושך אפילה בכל ארץ מצרים שלושת ימים." (שמות י, כב)

3. מכת בכורות – "ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור בארץ מצרים..." (שמות יב, כט)

נראה שהחושך במכות אלו מהווה פגיעה מכוונת באל המצרי 'רע', אל השמש, ובנוסף לפגיעה מוצגת כאן אלטרנטיבה של לוח שנה ואורח חיים המבוססים על התחדשות הירח, "כזה ראה וקדש".
יתכן שיש מטרה עקרונית נוספת בשילוב פרשה הלכתית ספציפית לישראל, בתוך הסיפור המקראי של מכת בכורות.

מבחינת הסיפור, יש כאן התמודדות בין הא-לוהים ושלוחו משה, לבין פרעה והעם המצרי. יש כאן מסרים אוניברסאליים, על יתרון החופש, והחיסרון שבשעבוד לעם אחר. יש הדרכה מוסרית על מידת

קשיות העורף, על החמלה, ועוד. בסיפור אוניברסאלי זה, עם ישראל אינו פעילה אלא מהווה מעין שחקן משנה. אולם, באמצע הסיפור יש הפסקה ומובאים בה שלל ציונים מעשיים לעם מיוחד ונבחר. התורה עושה מעין "זום" - צילום תקריב, ומציגה את מה שקורה בתוך מחנה ישראל, בעת ההתרחשויות הגדולות של מכת בכורות, וכך מתגלה היחס המיוחד בין בני ישראל לבין א-לוהיו, קשר שהוא פחות גלוי לעין מתוך הסיפור הגדול. יש כאן צוים של ברית מילה וקרבת פסח, שבזכותם ישראל נגאלו. כאן יש פעילות- אמנם דתית ולא פוליטית, ומתברר שפעילות זו משפיעה על גאולת ישראל והעולם. מכאן שליציאת מצרים יש משמעות אוניברסאלית של הכנעת המצרים המשעבדים בפני עם ישראל המשועבדים, אך גם משמעות פרטיקולארית-לאומית של יציאת מצרים לעם ישראל, והיחס המיוחד בינו לבין א-לוהיו.

מרדכי (מורדי) שבט גר בראש צורים עם אשתו אלונה, המשת ילדיהם וארבעת נכדיהם. בעבר עבד במטעים ובבית אריזה האזורי. בשמונה השנים האחרונות משמש כמזכיר הקבוץ. בעל הסמכה לרבנות ותואר ראשון במינהל עסקים.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של תנועת הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בעזרת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בעזרת הנושא. תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il